

ALLES KOMT GOED, ALTIJD

Kathleen Vereecken en Charlotte Peys (ill.)

Lannoo

(door Ine Muys)

OVER DE MAKERS

Kathleen Vereecken (1962) is schrijfster, scenarist en journalist met een fascinatie voor geschiedenis. Ze publiceerde vooral historisch geïnspireerde jeugdromans. Voor *Ik denk dat het liefde was* (2009) ontving ze een Boekenleeuw en een Kleine Cervantes. *Alles komt goed, altijd* (2018) werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs 2019. Vereecken schreef ook non-fictieboeken over het broeikas effect, over heksen en over Barack Obama. Met Eva Mouton maakte ze het kinderboek *Ik heet Jan en ik ben niets bijzonders* (2014). Haar boeken werden onder meer vertaald in het Duits, Frans, Italiaans en Koreaans.

(<http://jeugdliteratuur.org/auteurs/kathleen-vereecken> en <http://www.kathleenvereecken.be/>)

Charlotte Peys (1987) is illustratrice en cultureel wetenschapper. Ze illustreert om te onthouden, te verzamelen, te vertellen, te ordenen en te onderzoeken. Haar werk was te zien op tal van tentoonstellingen in binnen- en buitenland. In 2014 publiceerde ze haar masterproef *Zondereigen*, een geïllustreerde antropologische dorpsmonografie over het gelijknamige dorp. Samen met Toon Delanotte maakte ze prenten voor *Soms ben ik een ontdekkingsreiziger* (2016), geschreven door Ruth Mellaerts. Voor *Alles komt goed, altijd* (2018) nam ze met Kathleen Vereecken de Woutertje Pieterse Prijs 2019 in ontvangst.

(<https://www.lannoo.be/nl/charlotte-peys> en <http://charlottepeys.be/>)

1. VERHAAL

Titel en cover

- Vinden de juryleden de *titel* bij het boek passen? Waarom (niet)? Wat betekent de titel volgens hen? (bv. de titel verwijst naar de leugen om bestwil die de moeder van Alice steeds herhaalt, ze verzekert haar kinderen dat alles altijd goed komt om hen niet ongerust te maken, pp. 21, 24, 122)
- Welke titel zou jij aan het boek geven? Baseer je op een zin, een dialoog, een thema, een illustratie?
- Kan je uit de *cover* afleiden waarover het verhaal gaat? Welke verhaalelementen staan op de cover afgebeeld? (bv. hoofdpersonage Alice in haar favoriete blauwe jurk en de boom in de familietuin waaronder ze waardevolle spullen bewaart. De illustratie roept tegelijk angst en schoonheid op: de grauwe lucht vloeit over in een vurige horizon, er liggen bedorven appels op de grond, er vliegen kraaien over, tussen de bomen –die wat op prikkeldraad lijken– zie je twee kruisen of begraafplaatsen)
- Spreekt de cover aan? Waarom (niet)? Wat vind je bijvoorbeeld van het kleurgebruik? Welke kleuren zou jij gebruiken voor de coverillustratie, en waarom?

Personages

Vraag de juryleden om de namen van de personages op het bord of op een blad papier te schrijven. In bijlage 1 vind je een personagelijst. Leg de juryleden vervolgens enkele stellingen voor. Zijn ze het eens of oneens met de stelling? Vraag steeds om toelichting, want meerdere stellingen zijn voor interpretatie vatbaar. Gaat de stelling over een personage dat nog niet in de lijst staat? Schrijf de naam van het personage er dan in een andere kleur bij. Vraag de juryleden —na het bespreken van de stelling in kwestie— hoe het komt dat ze het personage over het hoofd zagen. Kunnen ze alsnog aangeven waarom dat personage (on)belangrijk is voor het verhaal?

- Alice en haar familieleden zijn de belangrijkste personages in dit verhaal. (bv. het verhaal wordt verteld vanuit Alices standpunt en gaat over familiaal (on)geluk in oorlogstijd)
- Alice komt niet goed overeen met haar oudste zus Rosa. (bv. Alice is koppig en heeft het moeilijk met Rosa's ernstige houding en plaatsvervangende moederschap. Tegelijk neemt ze een voorbeeld aan haar, pp. 78, 100, 110, 126, 134-135)
- De moeder van Alice is een leugenaar. (bv. Alice doorziet dat moeder liegt om iedereen te sussen. Zou jij ook aan je dierbaren vertellen dat alles altijd goed komt, ook al is het tegendeel waarschijnlijk?, pp. 21, 24, 122)
- De vader van Alice is liever thuis dan op de vlucht. (bv. vader spreekt die gedachte uit, omdat het thuis in leper even veilig (of gevaarlijk) is dan elders, p. 83. Aanvankelijk zijn de anderen het met hem eens, totdat moeder tijdens een bombardement om het leven komt, p. 99. Thuis is nauwelijks meer dan een huis geworden en vader gaat gebukt onder schuldgevoelens, p. 108)
- Nonkel Jef is een onbelangrijk personage. Je zou dit personage uit het verhaal kunnen schrappen. (bv. er wordt in het verhaal enkel over nonkel Jef gesproken, p. 57. Toch is hij een belangrijk personage, want hij veroorzaakt in zekere zin de vlucht van de familie: als nonkel Jef er niet geweest was, dan was de familie misschien thuisgebleven)
- Zuster Margriet-Marie is als een tweede moeder voor Alice, Jules en Clara (bv. alleen Clara vergelijkt Margriet-Marie met moeder. Ook al doet ze nog zo haar best, volgens Alice is er niemand die moeder kan vervangen, p. 124)

Thema's

Vroeger en nu

Op de website van de schrijfster staat: "ik ben geboren met heimwee naar mensen en tijden die ik nooit gekend heb. Ik zoek ze op, dompel me onder. Binnen de krijtlijnen van wat we weten, vertel ik een verhaal dat had kunnen zijn. Vanuit de marge van de grote geschiedenis, want daar kolkt en bruist het echte leven." Wat bedoelt de schrijfster hier volgens jou mee? (bv. ze verdiept zich in een stuk geschiedenis en bedenkt hoe het leven van een alledaags iemand er volgens haar toen uitzag)

- Voor dit boek baseerde de schrijfster zich op het waargebeurde levensverhaal van Jeanne Mesdom. Waarom denk je dat de schrijfster dit in haar nawoord vertelt? (bv. als dank / eerlijkheidshalve / uit respect voor de nabestaanden / om je nieuwsgierig te maken naar het Flanders Fields Museum) Wat is volgens jou gemakkelijker te schrijven: een verhaal over je familie of een verhaal over iemand die lang geleden leefde en je niet persoonlijk gekend hebt? Waarom denk je dat?
- Wisten de juryleden al veel over WOI? Zo ja, wat dan? Hebben ze dankzij dit boek een beter beeld van het leven tijdens de oorlog? Waarom (niet)? Is er volgens de juryleden sindsdien veel veranderd? Beschrijft de schrijfster situaties die ze herkenbaar vinden? Zo ja, welke?
- Godsdienst heeft een belangrijke plek in dit boek. De lepenaren doen schietgebedjes (pp. 15, 91), luisteren naar de pastoor (p. 33), beschouwen de Sint-Martenskerk als het (bloedend) hart van de stad. Alice viert ook haar plechtige communie (pp. 152-153) en wordt samen met haar familie door kloosterzusters opgevangen (pp. 117, 124, 152). Denken de juryleden het geloof in een God troost kan bieden in rampsituaties? Waarom (niet)?
- Het verhaal speelt zich af in het verleden, maar doet ook denken aan het heden. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? (bv. het lot van de WOI-vluchtelingen doet denken aan het lot

van de vluchtelingen van vandaag pp. 25-29, 37-38. Lees samen ook het interview 'De veerkracht van een oorlogskind' in Lezen van Stichting Lezen: https://issuu.com/stichtinglezen/docs/lezen2-2019_lr.)

Duister en licht

“Dit is het veiligste hoekje van België. Van de hele wereld zelfs.’ Ik wilde hem zeggen dat de wereld rond was. Dat een bol geen hoekjes heeft. Maar ik zweeg en lachte, omdat iedereen lachte.” (p. 21)

- Alice doorziet vaak wat anderen verzwijgen (zie ook p. 16). Waarom denk je dat ze doet alsof er niets aan de hand is? (bv. om de harde oorlogswaarheid niet onder ogen te moeten zien. Dat is ook waarom andere personages, zoals moeder, zichzelf al dan niet bewust voorliegen en de werkelijkheid mooier voorstellen dan ze is)
- De schrijfster wijdt slechts enkele zinnen aan de dood van Alices moeder. Vind je dit passend? Waarom (niet)? (nee, want haar dood is een familiaal dieptepunt en verdient daarom alle aandacht / ja, want zo geeft de schrijfster goed weer hoe snel het leven afgelopen kan zijn) Besteed eventueel aandacht aan de manier waarop tijd in dit korte fragment wordt voorgesteld: “nog voor ze terug was” – “alsof de tijd trager was gaan lopen” – “heel even” – “voor altijd”)
- Eigenlijk heeft iedereen in dit verhaal in mindere of meerdere mate nood aan spelletjes, moppen en verzinsels. Bespreek de volgende fragmenten: oorlog als fascinerend spel (pp. 38-40), “bang spelen maakte het echte bang zijn minder erg” (p. 109), moppen ter afleiding (pp. 112-113). Van welk spel ben je het meest onder de indruk? Waarom? Heb je daar zelf ook nood aan soms?

Opbouw

- Het verhaal wordt verteld door Alice, die aan het begin ongeveer elf jaar oud is. Vind je haar een geloofwaardige verteller? Wat vind je van haar observaties over het oorlogsleven? Zou je dit verhaal vanuit een ander vertelstandpunt willen lezen? Vanuit dat van Clara, of dat van Oscar bijvoorbeeld? Waarom (niet)?
- Is het de juryleden opgevallen dat het verhaal in de verleden tijd geschreven is? Waarom denk je dat de schrijfster die keuze maakte? (bv. om wat meer afstand te behouden; het oorlogsthema is al behoorlijk aangrijpend / zodat ze Alice in het laatste hoofdstuk op een overwegend positieve manier op het oorlogsleven kan laten terugblikken)
- Het verhaal leest vlot, omdat het uit korte hoofdstukken bestaat. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?
- Is het de juryleden opgevallen dat het boek begint en eindigt met een wereldbol? (pp. 9-12 en 165-168) Ook in de illustraties (pp. 12, 17, 32, 156-157) en de tussenliggende hoofdstukken speelt de wereldbol (en -kaart) een rol (pp. 21, 31, 38-39, 54). Welke betekenis heeft dit voorwerp volgens jou? (bv. Alice krijgt een schat van een wereldbol die ze bij het ontvluchten van de oorlog onder de grond bewaart; het is een poging om de wereld te behouden zoals die is. Wanneer ze de bol na de oorlog opgraft, is die verroest; Alice, haar familie en ontelbare anderen zijn allesbehalve ongeschonden de oorlog uitgekomen. Er zit wel nog kleur op de bol; er is ook ruimte voor blijdschap en hoop voor de toekomst)
- Wat vinden de juryleden van het einde? Komt inderdaad alles goed, zoals in de titel staat? Waarom (niet)? (bv. nee, Alice heeft veel geleden en haar moeder en zus zijn dood / ja, of toch bijna, want Alice zegt dat ze niet ongelukkig is en soms zonder meer blij)

Taal en stijl

Vereecken wisselt dialogen af met beeldende beschrijvingen.

- Het verhaal vangt aan met een dialoog. Vinden de juryleden dit een goede manier om een verhaal mee te beginnen? Waarom (niet)? (bv. ja, want aan de hand van de dialoog stelt de schrijfster de hele familie van Alice voor, p. 10). De schrijfster gebruikt wel meer dialogen. In bijlage 2 vind je enkele voorbeelden. Vraag de juryleden om in de huid van de personages te kruipen en de dialogen voor te dragen. Lezen de dialogen vlot? Vind je ze geloofwaardig? Waarom (niet)? Zou je de dialogen ook door beschrijvingen kunnen vervangen? Waarom (niet)?
- De schrijfster gebruikt vaak beeldspraak om de gevoelens en gedachten van Alice te beschrijven. In bijlage 2 vind je enkele voorbeelden. Wat vinden de juryleden van deze zinnen en fragmenten?

Reik ze trefwoorden aan waarmee ze hun mening eventueel kunnen bijschaven: eenvoudig/ingewikkeld, emotioneel/afstandelijk, spottend, mysterieus, dichterlijk, dramatisch, filmisch.

- Hebben de juryleden weleens gehoord van de uitspraak ‘tussen de regels door lezen’? Wat denken ze dat hiermee bedoeld wordt? (bv. iets uit de tekst kunnen afleiden dat niet per se geschreven staat) Kan je er deze tekst enkele voorbeelden vinden? In bijlage 2 vind je enkele suggesties. Wat vind je van deze techniek en waarom denk je dat de schrijfster die gebruikt? (bv. om de lezers ertoe aan te zetten een eigen betekenis aan de tekst te geven / om spanning op te bouwen)
- Soms lijkt dit verhaal net een film of een theaterstuk. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? Welke tekstfragmenten zou je kunnen verfilmen of uitbeelden, en welke niet? Waarom denk je dat?

Illustraties en vormgeving

Peys maakte symbolische aquarellen over een kwetsbare wereld.

- Vraag de juryleden de coverillustratie te vergelijken met de illustraties in het boek. Wat valt op? (bv. coverillustratie: oranje, bruin en blauwige tinten domineren, late zomer vloeit over in kille oorlogsperiode / in het boek: grijsig blauw is de enige kleur, gezichtsloze schimmen)
- Waarom denk je dat de illustratrice één kleur koos voor haar illustraties? (bv. om het monotone en grauwe van de oorlog te benadrukken / omdat de kleur uit de wereld verdwenen is) Sommige vlakken liet ze wit. Wat vind je van die keuze? (bv. de vlakken suggereren kwetsbaarheid, leegte en gemis, pp. 26-27, 41, 64, 87, 92-93, 98, 146, 169)
- Zou jij de personages wel gezichten geven? Waarom (niet)? (bv. ja, zo kan je aan hun gezicht aflezen hoe ze zich voelen / nee, de anonimiteit is passend: zo wordt het een oorlogsverhaal waarin mensen van alle tijden en culturen zich in kunnen herkennen)
- Bestudeer de schimmen op de pagina's 17, 64, 120-121 en 132. Zijn de juryleden het erover eens dat je ook door middel van houdingen pijn en verdriet kan weergeven?
- Is het de juryleden opgevallen dat de tekst in het blauw gedrukt is, in plaats van in het gebruikelijke zwart? Wat vinden ze van die keuze? (bv. het past bij de blauwe illustraties / het maakt een zachtere indruk en compenseert daarom de zware thematiek / het maakt weinig verschil)

2. VERWERKING

Familiegeschiedenis op de planken

We nemen een sprong in de tijd. Wat herinnert Alice zich op tachtigjarige leeftijd van de oorlogsperiode? En vooral: wat wil ze hierover aan haar kleinkind vertellen? Bedenk per twee een theaterdialog tussen grootmoeder Alice (KJV- er 1) en haar kleinkind (KJV-er 2). De volgende vragen en suggesties kunnen je op weg helpen:

- Wie begint het gesprek? Vuurt het kleinkind meteen vragen op haar grootmoeder af, of wacht het tot grootmoeder begint met praten? Vraagt het grootmoeder naar algemene informatie, of stelt het vooral persoonlijke vragen?
- Heeft Alice de blikken wereldbol nog waarin ze haar familiefoto en de briefwisseling met beste vriendin Johanna bewaarde? Zo ja, toont ze die ook aan haar kleinkind? Of bewaart ze die herinneringen voor zichzelf?
- Vertelt Alice haar kleinkind wat het kan doen wanneer ze zelf ooit moet vluchten, of focust ze op haar eigen verleden?
- Waar vindt het gesprek plaats? Bij het kleinkind thuis, in de appelboom bij Alices ouderlijke huis? Maak een tekening van hoe het decor er volgens jullie moet uitzien. Welke kleur(en) gebruik je? Hoe ziet de achterwand eruit? Maak je een muurschildering of een uitvergroting van de familiefoto?

Waardering

Wat vonden de juryleden van dit boek? Vraag naar meningen over personages, verhaalopbouw, schrijfstijl, illustraties en thema's. Stel ook enkele gerichte vragen, zoals:

- Vind je het belangrijk dat er vandaag verhalen over WOI gepubliceerd worden? Waarom (niet)? Las je al andere oorlogsverhalen? Waarin verschillen of gelijken ze op dit verhaal?
- Slaagt de schrijfster er volgens de juryleden in om de verhaalwereld tot leven te wekken? Kunnen ze zich een voorstelling maken van de personages en de (historische) omgeving? Waarom (niet)? Voelden ze zich betrokken bij de personages?
- Hebben de juryleden een favoriete zin en illustratie? Welk hoofdstuk vonden ze het mooist of het meest aangrijpend? Wat maakt het tekstfragment en de illustratie zo bijzonder?
- Het boek werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs. Volgens de jury is het een sfeervol en "aangrijpend verhaal" met "ingehouden emotie". Zijn de juryleden het hierover eens? Begrijpen ze waarom dit boek een belangrijke jeugdliteratuurprijs kreeg?

LEESSUGGESTIES

- Toen Alfie verdween / Gerda de Preter (Querido, 2018)
- Naar het noorden / Koos Meinderts en Annette Fienieg (Hoogland & Van Klaveren, 2016)
- Het meisje en de soldaat / Aline Sax en Ann De Bode (ill.) (De Eenhoorn, 2013)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.